

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Plechtige openingszitting van het Vlaams Pleitgenootschap bij
de balie te Brussel, op zaterdag 13 februari 1960.

HET EUROPEES VERDRAG VAN DE RECHTEN VAN DE MENS, IS DIT EEN VOLDOENDE BESCHERMING ?

Rede uitgesproken door Mr. Marc DE KOCK, advocaat bij het Hof van Beroep te Brussel

In een redevoering voor de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa, verklaarde de franse afgevaardigde, de Heer Teitgen, dat in ons werelddeel verscheidene gevaren onze vrijheden bedreigen: de «raison d'Etat» die in elke staatsvorm, ook in de democratische, een voortdurende bekoring op de machthebbers uitoefent; de vergiftiging van sommige frakties der openbare opinie door het fascisme en het nazisme, een bepaald antikommunisme, dat het kommunisme met dictatoriale middelen wil bestrijden en tenslotte sommige economische en sociale toestanden in de moderne wereld (1).

Sir David Maxwell Fyfe, die als rechter te Nuremberg de praktijk van het nazisme in zijn huiveringwekkende omvang heeft kunnen vaststellen, vatte de huidige toestand kernachtig samen: «de barbaarsheid bevindt zich niet achter, maar wel onder ons».

De Heer Rolin kwam in zijn verslag aan de Senaat, tot de vaststelling, dat het geloof in het bereiken van een beschavingsgraad, die de enkeling in West-Europa op weinige uitzonderingen na, het volle genot van de fundamentele rechten van de mens waarborgt, vóór enkele jaren gebroken was geworden. Hij voelde zich verplicht te onderstrepen dat alle schendingen van de rechten van de mens niet alleen door duitse onderhorigen werden bedreven. Hij stipte aan, dat de Gestapo in alle landen bij honderden zoniets bij duizenden bereidwillige handlangers had gevonden, wier optreden dit van hun meesters evenaarde (2).

De bedreiging van de rechten van de mens is geen nationaal monopolium, eigen aan één wel bepaalde staat. Deze bedreiging vloeit voort uit bepaalde politieke omstandigheden, uit toegespitste tegensellingen, waarbij het misprijzen voor de politieke tegenstander gemakkelijk verglijdt in stelselmatige aantasting van zijn rechten. De «raison d'Etat» is in elke staat bestendig aanwezig; zonder een voldoende waakzaam-

heid is zij in staat de democratische atmosfeer van een land te vertroebelen.

De onderdrukking van de rechten van een volk door een ander, roept, bij het overheersend volk, onvermijdelijk fascistische neigingen wakker, zodra het onderworpen volk zich te weer stelt, om een onrechtvaardige heerschappij af te wentelen.

Om de bedreiging te keer te gaan, die bestendig ook op de Westeuropese landen drukt, werd het «Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en van de Fundamentele Vrijheden» de 4de november 1950 te Rome door 15 Europese staten ondertekend: nl. Denemarken, Frankrijk, de Duitse Bondsrepubliek, Griekenland, IJsland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, het Saarland, Zweden, Turkije, Groot-Brittannië en België.

* * *

Europa, dat zijn geestelijke en materiële eenmaking zoekt doorheen een net van internationale akkoorden en supranationale instellingen, heeft als eerste uiting van zijn streven een Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en van de Fundamentele Vrijheden uitgewerkt.

In dit Verdrag hebben de Europese naties samen gezocht naar een middel om in elk land der Westeuropese gemeenschap de fundamentele rechten en vrijheden van de mens onder een gemeenschappelijke bescherming te plaatsen en aldus de terugkeer van machtsmisbruik en willekeur te voorkomen.

Wat biedt dit Verdrag ons en hoever strekt zijn bescherming? Ik zal hierna pogen zulks nader te onderzoeken.

In verband hiermee is het niet van belang ontbloeit de wordingsgeschiedenis van het Verdrag even te belichten.

Het Verdrag is ontstaan uit de werkzaamheden van de Raad van Europa. Het statuut van deze Raad, dat de 5de mei 1949 te Londen werd ondertekend, hechtte een zeer bijzonder belang aan de gedachte van de rechtsstaat.

De Raad streefde naar het bereiken van een grotere eenheid onder zijn leden. Artikel 1 van het Statuut bepaalt daarom dat de eerbiediging van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden op vaste grondslag dient uitgebouwd.

Artikel 3 bepaalt bovendien, dat elk lid van de Raad van Europa de voorrang der rechtsnormen erkent, evenals het beginsel krachtens hetwelk eenieder, die onder zijn rechtsmacht is geplaatst, het voordeel van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden moet kunnen genieten.

De leden van de Raad van Europa gingen aldus de plechtige verbintenis aan als rechtsstaat te zullen handelen, dit wil zeggen als een staat die zichzelf aan de door hem uitgevaardigde wetten onderwerpt en voor wie de rechtsregel evengoed als voor zijn burgers geldt. Terzelfdertijd verklaarden ze, dat de door hen uit te vaardigen rechtsnormen, de uitoefening van de rechten en vrijheden van de mens niet zouden beletten.

Het uitwerken van een stelsel, dat de eerbied voor de rechten van de mens en het behoud der fundamentele vrijheden zou vrijwaren, moest dan ook één der eerste bekommernissen van de Raad van Europa zijn.

Het zou ons te ver voeren hier een lijst van data en vergaderingen na te gaan, die nauwkeurig de ontwikkeling van het Verdrag weergeeft. Het is misschien meer gepast binnen het kader van dit onderzoek even na te gaan voor welke problemen de Raad voor Europa bij de voorbereiding van de tekst van het Verdrag kwam te staan.

Deze problemen kunnen in twee grote categorieën worden ingedeeld :

- In de eerste plaats was het nodig te bepalen hoever het gemeenschappelijk patrimonium der leden van de Raad van Europa inzake erkenning van bepaalde rechten en vrijheden zich uitstrekte. Men diende dus te onderzoeken welke rechten en vrijheden door al deze staten als fundamenteel werden beschouwd.
- In de tweede plaats moest uitgemaakt worden op welke wijze de aldus aangeduide rechten en vrijheden gemeenschappelijk zouden gevestigd worden en welke sancties konden genomen worden in geval deze rechten toch door één of andere contracterende staat zouden geschonden worden.

Het bepalen van de rechten en vrijheden, die door het Verdrag zouden gewaarborgd worden, was veruit de gemakkelijkste taak.

Toen de Raad van Europa in september 1949 besloot zijn doelstellingen in dit verband verder uit te werken, kon hij verwijzen naar een dokument dat sedert 10 december 1948 door bijna alle naties ter wereld was onderschreven. Dit stuk was de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, zoals zij was goedgekeurd door de Algemene Vergadering der Verenigde Naties.

De Raad van Europa had zich er toe kunnen bepalen deze verklaring te onderschrijven en plechtig te zeggen, dat de Europese volkeren de daarin opgesomde rechten zouden genieten. De Universele Verklaring is echter een mooie opsomming van imperatieven en verboden, zonder enige nuancering, zonder enige beperking : bijv. (artikel 1) « Alle menselijke wezens worden vrij

en gelijk in waardigheid en rechten geboren. Zij zijn begaafd met rede en geweten en moeten elkander bejegenen in een geest van broederlijkheid »; (artikel 3) « Elk individu heeft recht op het leven, de vrijheid en de veiligheid van zijn persoon »; (artikel 19) « Eenieder heeft recht op vrijheid van mening of uiting van zijn mening, wat het recht insluit niet verontrust te worden omwille van zijn meningen en het recht door om het even welk uitdrukkingsmiddel, en zonder inachtneming van grenzen, inlichtingen en ideeën op te zoeken, te ontvangen en te verspreiden ».

De Universele Verklaring is een hoogstaande verklaring, doch is ook niets meer dan dat. Ze betekent evenwel een grote vooruitgang, daar de materie der Rechten van de Mens voortaan uit het intern recht der Staten is getreden, om object van het internationaal recht te worden. Ze vertoont echter een grote leemte, vermits ze in geen enkele mogelijkheid voorziet om de gehuldigde regels te doen uitvoeren en zij het niet mogelijk maakt de vastgestelde overtredingen te beteugelen. Het invoeren van zulke dwingende kracht en van de mogelijkheid tot beteugeling was trouwens praktisch onmogelijk, gezien de grote verscheidenheid van politieke stelsels, van rassen, en kulturen, met telkens verschillende levenswijze en ontwikkelingsgraad, die in de Verenigde Naties vertegenwoordigd zijn.

Hoe zouden Sovjetrusland, de Verenigde Staten van Noord-Amerika, Zuid-Afrika en Abyssinië het eens geraakt zijn over de toe te passen controle en beteugelingsmiddelen, wanneer deze staten zich in niets verbonden voelen en diametraal tegenovergestelde opvattingen nopens een ganse reeks problemen huldigen.

De Raad van Europa, die landen verenigt met nagenoeg dezelfde staatsvorm en nagenoeg hetzelfde beschavingsgemeengoed, kon op dit plan beter tot een oplossing geraken. Hij streefde er naar de Europese gemeenschap een afdoend toezicht te verzekeren over de handelingen van de ledenstaten tegenover hun onderscheiden burgers. Aan de ene kant het voorbeeld van het fascisme en het nazisme, die in Duitsland en Italië hun wil hadden opgedrongen om nadien de vrijheden van gans Europa te bedreigen, en aan de andere kant de vrees voor kommunistische infiltratie die ingevolgd de staatsgreep te Praag in 1948 tot een hoogtepunt was gestegen, brachten de Raad er toe een stelsel op te maken, waarin niet alleen de burgers van één bepaalde staat bij een supranationaal gezagslichaam, verhaal zouden kunnen nemen tegen de door deze staat gepleegde rechts- en vrijheidsschendingen, maar waarin bovendien de ene staat een andere ter verantwoording zou kunnen roepen. De Raad kwam er aldus toe een systeem van onderling toezicht onder ogen te nemen, waarbij in een supra-nationaal orgaan zou voorzien worden om bedoeld toezicht mogelijk te maken.

In feite, ben ik reeds begonnen met het onderzoek van de wijze, waarop de gewaarborgde rechten en vrijheden zouden gevestigd worden, terwijl ik nog niet over de weerhouden rechten zelf heb gesproken. Deze uitweiding was echter noodzakelijk, omdat de bepaling van de wijze waarop de fundamentele rechten en vrijheden in Europa zouden beschermd worden, een onmiddellijke weerslag moest hebben op de bepaling en de formulering van deze rechten en vrijheden.

Het ligt voor de hand, dat de staatsinstellingen, die zeer dikwijls geneigd zijn het met de fundamentele rechten en vrijheden niet zo nauw te nemen, wanneer deze laatste hinderlijk worden voor het bereiken van

oren. Zij zijn
en elkander
heid»; (arti-
et leven, de
(artikel 19)
ing of uiting
t verontrust
n het recht
l, en zonder
n ideeën op
n».

staande ver-
Ze betekent
materie der
intern recht
t internatio-
r een grote
heid voorziet
n en zij het
redingen te
ende kracht
as trouwens
scheidenheid
lturen, met
twikkelings-
genwoordigd

Staten van
ë het eens
e en beteu-
h in niets
restelde op-
n huldigen.

renigt met
g hetzelfde
ter tot een
e Europese
keren over
nover hun
t voorbeeld
Duitsland
nadien de
en aan de
infiltratie
148 tot een
rad er toe
de burgers
aal gezags-
en de door
hendingen,
andere ter
aad kwam
zicht onder
aal orgaan
nogelijk te

onderzoek
echten en
zij ik nog
gesproken.
omdat de
de rechten
orden, een
bepaling
heden.

stellingen.
damentele
, wanneer
eiken van

een bepaald politiek doel, een eerder remmende invloed hebben uitgeoefend.

De aanvaarding van een supra-nationaal toezicht, met eventuele sanctiemogelijkheid, bracht de Europese staten er toe, enkel deze rechten en vrijheden, die zij elk afzonderlijk eerbiedigen en toepassen, als vatbaar voor waarborg te beschouwen. Het deed hen deze rechten uitsluiten, welke zij gezien hun bestaande politieke, sociale en economische ontwikkeling, waarschijnlijk niet konden verwezenlijken, zonder een diepgaande omvorming van hun economisch of politiek stelsel. De sociale rechten, zoals het recht op arbeid, de bescherming tegen werkloosheid, het recht op bestaansmiddelen in geval van ziekte, ouderdom, invaliditeit, het recht op maatschappelijke zekerheid, het recht op regelmatig betaald verlof — rechten die in de Universele Verklaring van de Rechten van de mens een bijzondere plaats innemen — werden niet weerhouden. Het is typisch voor onze Westeuropese mogendheden, dat zij enkel deze rechten en vrijheden hebben weerhouden, welke een plaats vinden in het klassiek westers begrip van het politiek liberalisme. Dit stelsel is immers de gemene deler van de staten, die de Raad van Europa samenstellen. Men beperkt zich louter tot de opvatting van de politieke democratie, zoals ze werd verworven in de loop van de negentiende eeuw met de uitbouw van het economisch liberalisme, terwijl de begrippen van sociale en economische democratie blijkbaar vreemd zijn gebleven aan de bekommernis der Europese Staten en geen plaats konden vinden in een kollektieve overeenkomst, die op gevaar van een strafmaatregel af, moet nageleefd worden.

Naast de beperking van de gewaarhorede rechten en vrijheden tot zuiver individueel en politiek gebied komt een tweede beperking. Terwijl de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens algemene verplichtingen en verbodsbepalingen formuleerde, waarop geen uitzonderingen werden voorzien, zien we bij de uitwerking van het Europees Verdrag in bijna elk artikel uitzonderingen en beperkingen verschijnen. Men zal vooropstellen, dat de mens niet van zijn vrijheid zal mogen beroofd worden, maar men zal onmiddellijk aanduiden dat in sommige gevallen deze vrijheidsberoving toch zal mogen gebeuren. Men zal zeggen, dat de mens vrij zijn gedachten mag uiten, doch terzelfdertijd zal men er aan herinneren dat deze vrijheid niet absoluut is.

De oorzaken van deze beperkingen zijn tweërlei. Een eerste is ontegensprekelijk te vinden in de remmende werking van de staatsinstellingen. De Staat, vertegenwoordigd door belangengroepen, die de macht uitoefenen en deze macht gebruiken om een bepaald politiek, sociaal of economisch doel na te streven, heeft steeds moeilijk kunnen gedogen dat in de staat zelf door sommige groenen met kans op welslagen een fundamenteel verschillend doel wordt nagestreefd. Bovendien leefde in 1949 zeer sterk de herinnering aan het fascisme en de vrees voor het kommunisme. De Staten streefden er aldus naar in de nodige beperkingen te voorzien, welke binnen het kader van hun nationale wetgeving voldoende ruimte zouden laten om tegen sommige elementen op te treden, zelfs indien dit optreden een schending der fundamentele vrijheden en rechten met zich mocht brengen.

De tweede oorzaak voor het invoeren van nuances, uitzonderingen en beperkingen ligt in de juridische aard van het ontworpen verdrag. Zodra men het terrein van de politieke of morele proclamatie verlaat, om tot het vastleggen van een bindende rechtsregel te komen, dient men noodzakelijkerwijze tot een nauwkeurige terminologie te besluiten die het mogelijk

maakt de werkelijke verhoudingen zo getrouw mogelijk te benaderen en de onderscheiden aspecten van een veelzijdige toestand in het licht te stellen.

Ondanks de dubbele beperking die in de uitwerking van de lijst der gewaarborgde rechten en vrijheden tot uiting is gekomen, kwamen de Staten er toe nog in de mogelijkheid te voorzien zich aan de toepassing van het verdrag gedeeltelijk te onttrekken, zo hun nationale wetgeving op bepaalde punten in tegenstrijd zou zijn met de door het verdrag opgelegde verplichtingen.

Men stelt vast, dat bij het vastleggen van de fundamentele rechten en vrijheden, waaraan de Europese gemeenschap haar bescherming zou verlenen, zeer omzichtig te werk werd gegaan.

Men is verplicht dezelfde vaststelling te maken, wanneer men onderzoekt op welke wijze de Raad van Europa de verleende bescherming uitstippelde.

De tegenstelling tussen de aktie van de Ministers binnen de Raad van Europa en deze der parlementairen, die in de algemene vergadering zetelden, kwam hier scherp naar voren.

Er werd onmiddellijk vooropgesteld dat de enige weg om tot een kollektieve bescherming van de weerhouden rechten en vrijheden te komen, bestond in het scheppen van een hoger rechtsprekend orgaan, dat boven de staten zou staan, ten einde de gebeurlijke tekortkomingen vast te stellen en te beteugelen. Maar wie zou op dit internationaal rechtsorgaan een beroep mogen doen? Waarin zou zijn bevoegdheid bestaan en welke sankties zou het kunnen nemen? Het antwoord op deze vragen was van het hoogste belang voor de goede werking van het op te richten internationaal orgaan.

Verscheidene staten streefden er naar het individueel verhaal uit te sluiten. Zij wensten de verhaalsmogelijkheid uitsluitend voor te behouden aan de onderscheiden contracterende staten. In dit geval zou België tegen Frankrijk, Italië tegen Duitsland, Griekenland tegen Nederland, enz... verhaal moeten nemen, indien zij zich benadeeld zouden voelen door de schending der rechten en vrijheden in het ander land. Men begrijpt onmiddellijk, dat met zulk stelsel — rekening gehouden met het verlangen der staten, politieke en diplomatieke verwickelingen te vermijden, met de samenhangigheid en zelfs met de medeplichtigheid, die niet zelden onder staatsinstellingen bestaat — de kollektieve waarborg een dode letter zou gebleven zijn. Gelukkig is in de Raad van Europa tegen dit voornemen hevige tegenstand gerezen, zodat men er ten slotte toch toe gekomen is in het individueel verhaal te voorzien, zij het dan ook in beperkte mate. Maar ook hier heeft men voor de contracterende Staten een zijdeurtje open gelaten doordat zij hun onderhorigen van de toepassing dezer mogelijkheid kunnen uitsluiten.

De bevoegdheid van het internationaal rechtsorgaan gaf aanleiding tot dezelfde moeilijkheden. Zou het de macht hebben de wetten en uitvoeringsbesluiten, die in strijd zijn met de overeenkomst, te vernietigen? Of zou het enkel de macht hebben in een bepaald geval een veroordeling uit te spreken? Geen enkele staat heeft in de mogelijkheid willen voorzien, zijn nationale wetgeving door het internationaal rechtsprekend organisme te horen nietig verklaren. Bijgevolg blijft slechts de mogelijkheid van een individuele veroordeling open.

We stellen dus vast, dat de weerstand der nationale soevereiniteiten bij de uitwerking van het verdrag in bijzondere mate remmend is opgetreden. Niettemin is het Verdrag, zoals het uit de discussies van de Raad van Europa gegroeid is, een baanbrekend werk.

Ik kom aldus tot het onderzoek van de inhoud van het Verdrag, dat de 4e november 1950 te Rome werd ondertekend.

Over de gewaarborgde rechten en vrijheden kunnen we vlieg heenstappen. Zoals ik tevoren zei, behelzen ze enkel de klassieke rechten van het politiek liberalisme: bescherming van het leven, verbod om het even wie in slavernij of dienstbaarheid te brengen, recht op persoonlijke vrijheid en veiligheid, eerbiediging van de rechten der verdediging, eerbied voor het privé- en het gezinsleven, voor het briefgeheim en voor de onschendbaarheid der woning, vrijheid van geweten en godsdienst, de vrijheid in het huwelijk te treden, en ten slotte het verbod een bepaald persoon te folteren of aan onmenselijke en vernederende behandelingen of straffen te onderwerpen.

Tijdens de behandeling van het verdrag was men het niet eens kunnen worden over de bewoordingen van sommige rechten, die volgens de meerderheid van de Staten dienden gewaarborgd, maar waarover betwisting was gerezen wegens het bestaan van bepaalde toestanden, eigen aan enkele lidstaten. Deze rechten werden later opgenomen in een aanvullend protocol, dat de 20ste maart 1952 te Parijs werd ondertekend, en dat integrerend deel uitmaakt van het Verdrag. Deze rechten zijn: het recht op ongestoord genot van eigendom, het recht op onderwijs, op het geregeld houden van vrije en geheime verkiezingen.

De specifieke beperkingen, die ik zoëven kon aanstippen, kunnen in bijna elk artikel worden teruggevonden. In artikel 10 wordt bijvoorbeeld voorzien dat eenieder zijn mening vrij mag uiten. In het tweede lid van hetzelfde artikel wordt voorgescreven: «daar de uitoefening van deze vrijheden plichten en verantwoordelijkheden met zich brengt, kunnen zij worden onderworpen aan bepaalde formaliteiten, voorwaarden, beperkingen of sancties, welke bij de wet worden voorzien...».

Artikel 11 bepaalt «dat éenieder recht heeft op vrijheid van vreedzame vergadering en op vrijheid van vereniging» maar verder wordt gezegd dat «de uitoefening van deze rechten aan geen andere beperkingen kan onderworpen worden, dan die, welke bij de wet voorzien en die in een democratische samenleving nodig zijn». Men kan deze voorbeelden vermenigvuldigen.

Bovendien wordt in artikel 15 een algemene beperkingsmogelijkheid voorzien: in tijd van oorlog of in geval van enige andere algemene noodtoestand, welke het bestaan van de natie bedreigt, kan iedere verdragsluitende partij maatregelen nemen, die niet overeenstemmen met de bepalingen van het verdrag. Er wordt nochtans nadrukkelijk voorgescreven dat op geen enkel ogenblik en welke ook de ingeroepen omstandigheden wezen, het leven van een mens willekeurig zal mogen aangetast worden, dat niemand in slavernij mag gebracht worden en ten slotte dat niemand veroordeeld zal mogen worden wegens feiten, die niet strafbaar waren op het ogenblik waarop ze gepleegd werden (artikel 15).

Ten slotte bepaalt artikel 63, dat iedere staat bij de bekrachtiging van het verdrag voorbehoud zal kunnen maken wat de toepassing van sommige bepalingen van de overeenkomst op zijn grondgebied betreft. Ik stip onmiddellijk aan, dat verscheidene staten bij de bekrachtiging van het verdrag deze mogelijkheid niet hebben benut, terwijl de andere slechts op bijkomende punten hun voorbehoud uitgesproken hebben.

Ziedaar wat de door het Verdrag gewaarborgde rechten en vrijheden aangaat. Hun bepaling en hun opsomming is zeker niet revolutionair. En toch zou ik de rechtspracticus ertoe willen aanzetten deze

opsomming nader te bestuderen, omdat zij hem in zijn dagelijks werk van bepaald nut zou kunnen zijn en hem enkele nieuwe horizonten zou kunnen openen.

In het verslag, dat namens de commissie voor buitenlandse zaken, door de Heer De Vleeschauwer werd voorgedragen, wordt nadrukkelijk het volgende verklaard: «De nationale wetgeving kan in sommige gevallen minder ver gaan dan de bepalingen van het Verdrag en in andere gevallen verder. Zij kan zich eveneens er toe beperkt hebben, gelijkaardige of dezelfde rechten te verkondigen, zonder de daden die tegen die rechten en vrijheid indruisen juridisch te sanktionneren. Telkens het een door het Vrijwaringsverdrag gewaarborgd recht of vrijheid betreft, ligt de oplossing voor de hand; inderdaad, de inwerkingtreding van het Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en van de Fundamentele Vrijheden heeft tot gevolg, dat de erkenning der omschreven rechten en vrijheden in het nationaal recht wordt ingevoerd. Derhalve kunnen de private personen, aan wie die rechten en vrijheden werden verleend, zich daarop beroepen, de eerbiediging ervan eisen en in geval van schending ervan, herstel voor de nationale rechtbanken vorderen».

De bepalingen van het Europees Verdrag, de gewaarborgde rechten en vrijheden, behoren, ingevolge bekrachtiging van het verdrag door ons land, tot ons nationaal recht. Dit sluit in, dat ze voor de nationale rechtbanken kunnen ingeroepen worden en dat laatstvermelde ze moeten toepassen, zelfs indien een tegenstrijdige nationale wetgeving mocht bestaan.

Het ligt niet in mijn bedoeling onze nationale wetgeving te onderzoeken in het licht van het Europees Verdrag. Ik zou echter een klein punt willen aanhalen, dat als voorbeeld kan dienen: in artikel 63d, wordt bepaald, dat «eenieder, die wegens een strafbaar feit wordt vervolgd ten minste volgende rechten heeft: de getuigen ten laste te ondervragen of doen ondervragen en het oproepen en de ondervraging van getuigen ten ontlaste te doen geschieden op dezelfde voorwaarden als zulks het geval is met de getuigen ten laste». Elke pleiter heeft reeds de ervaring opgedaan, dat het Openbaar Ministerie in sommige gevallen geen gevolg wil geven aan de vraag van de verdediging bepaalde getuigen ten ontlaste op te roepen. Het is niet verboden getuigen op te roepen. Het Openbaar Ministerie weigert alleen zijn medewerking, zodat de betichte verplicht is zelf de getuigen te laten oproepen, hetgeen hem dikwijls grote kosten berokkent. Ik meen, dat voornoemd artikel van het Verdrag, de betichte in staat stelt te eisen dat de getuigen ten ontlaste door het Parket zouden gedagvaard worden om ter zitting aanwezig te zijn en dat bij eventuele weigering de schending van de rechten van de verdediging kan ingeroepen worden, temeer daar artikel 13 van het Verdrag bepaalt dat diegene, wiens rechten geschonden worden, recht heeft op de daadwerkelijke hulp van een nationale instantie. Ik zou nog kunnen wijzen op de problemen die oprijzen bij een nadere ontleding van artikel 123sexies van het strafwetboek in het licht van de bepalingen van het Verdrag. Een verhaal werd trouwens bij de Commissie aanhangig gemaakt en is thans in onderzoek, nadat het ontvankelijk werd verklaard.

Nadat ik aldus heb onderzocht welke rechten en vrijheden het voorwerp uitmaken van Verdrag en Protocol, kom ik tot de ontleding van de instellingen tot uitoefening van het kollektief toezicht. We bedoelen in de eerste plaats de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens, vervolgens het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Naast de Commissie en

zij hem in kunnen zijn n openen.

missie voor vleeschauwer het volgende in sommige en van het Zij kan zich rdige of de e daden die juridisch te Vrijwarings-treft, ligt de rkingtreding Rechten van len heeft tot i rechten en t ingevoerd. an wie die zich daarop in geval van rechtbanken

, de gewaar-gevolge be-nd, tot ons de naiontale i dat laatst- een tegen-an.

tionale wet-et Europees willen aan-artikel 63d, s een straf-nde rechten gen of doen vraging van op dezelfde de getuigen le ervaring in sommige aag van de op te roe-te roepen n medewer-de getuigen grote kosten tel van het sen dat de den gedag-zijn en dat de rechten len, temeer jat diegene, heeft op de ntie. Ik zou oprijzen bij es van het en van het : Commissie zoek, nadat

rechten en Verdrag en instellingen We bedoe-ssie voor de opees Hof mmissie en

het Hof speelt het Comité van Ministers van de Raad van Beroep als uitvoerend orgaan een belangrijke rol.

Het is van minder belang de juiste samenstelling van deze lichamen te kennen, evenmin hoe de zittingen verlopen, door wie het secretariaat wordt waargenomen en dergelijke andere bijzonderheden van materiële organisatie meer.

Ik zal deze punten dan ook niet behandelen. Wel wens ik de aandacht te vestigen op de wijze waarop de leden van de Commissie en het Hof worden aangeduid.

De leden van de Commissie worden gekozen door het Comité van Ministers bij de Raad van Europa op een lijst van namen, welke wordt opgemaakt door het Bureau van de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa, op voorstel van de nationale groepen in deze raadgevende vergadering. De leden van het Hof daarentegen worden door de Raadgevende Vergadering bij de Raad van Europa gekozen, uit een lijst ingediend door de leden van deze Raad. Men heeft er dus naar gestreefd het Hof minder afhankelijk te maken van de invloed van het Comité der Ministers, dus van de uitvoerende macht der onderscheiden staten.

De bevoegdheid van Commissie en Hof zijn volkomen verschillend. De Commissie veroordeelt niet; zij onderzoekt en brengt verslag uit. Het Hof daarentegen zegt het recht, beslist en veroordeelt. Bovendien kan een geschil slechts bij het Hof aanhangig worden gemaakt, nadat de Commissie haar advies heeft gegeven. Het oordeel van het Hof is een uiteindelijke stadium, dat slechts zelden zal bereikt worden. Welke geschillen zullen aan de Commissie en het Hof kunnen voorgelegd worden? Het antwoord op deze vraag is vérstrekking. In een zeer degelijke studie over de werking van de instellingen, zoals voorzien door het Europees Verdrag, zegt Marcel Merle desbetreffend het volgende: «De voorbereidende werkzaamheden laten het besluit toe, dat de bevoegdheid van de commissie zich tot om het even welke juridische handelingen uitstrekt (en des te meer tot de eenvoudige feitelijkheden), of het nu individuele, reglementaire, wetgevende of rechterlijke handelingen betreft».

Wat hier gezegd wordt over de Commissie, geldt ook voor de bevoegdheid van het Hof.

Deze bevoegdheid strekt zich uit tot alle daden, die een schending van de door het Verdrag gewaarborgde rechten inhouden. Het zal dus mogelijk zijn een wetgevende bepaling of een gerechtelijke beslissing aan de censuur van de Commissie en het Hof voor de Rechten van de Mens te onderwerpen.

Hieruit volgt, dat het principe van het rechterlijk gewijsde op nationaal plan kan teniet gedaan worden door een verhaal vóór de Commissie en het Hof, die hierdoor als het ware op internationaal gebied een hoge rechtsmacht vormen, waaraan de nationale rechtsmachten ondergeschikt zijn.

Op welke wijze zullen nu de geschillen bij de Commissie en het Hof kunnen angebracht worden?

Het is onmogelijk een geschil bij het Hof aanhangig te maken zonder voorafgaande raadpleging van de Commissie.

De geschillen zullen bij de Commissie in de eerste plaats door de verdragsluitende partijen angebracht worden: zij zullen elke vermeende niet nakoming van de bepalingen van het verdrag door een andere verdragsluitende partij bij de Commissie aanhangig kunnen maken. Bovendien kan de Commissie de verzoekschriften behandelen uitgaande van natuurlijke of rechtspersonen, groepen of organisaties, die beweren het slachtoffer te zijn van de schending, door één van de verdragsluitende partijen, van gewaarborgde

rechten en vrijheden Het Verdrag schrijft ech'er voor dat deze verzoekschriften slechts ontvankelijk zullen zijn, zo de aangevallen Staat een verklaring heeft afgelegd, waarbij hij de individuele verzoekschriften erkent.

Het strekt ons land tot eer, dat het zonder voorbehoud de ontvankelijkheid van individuele verzoekschriften heeft erkend en aldus heeft bijgedragen tot de mogelijkheid het Europees Verdrag een daadwerkelijke toepassing te verzekeren.

De Commissie rangschikt de klachten. Ze verwijderd deze die klaarblijkelijk onontvankelijk zijn. Ze voert een tegensprekelijk onderzoek, wanneer ze meent dat de klachten ten gronde behandeld moeten worden. Terzelfdertijd poogt ze een minnelijke schikking tot stand te doen komen. Zo de zaak in der minne kan geregeld worden, publiceert ze een kort verslag, waarin een bondige uiteenzetting der feiten wordt gegeven en de bekomen oplossing wordt aangeduid. Zo geen oplossing kan bereikt worden stelt de Commissie een verslag over de feiten op en geeft ze haar mening te kennen betreffende de vraag of de vastgestelde feiten neerkomen op een schending van de verplichtingen, die krachtens het verdrag op de contracterende staat rusten. Dit verslag wordt overgemaakt aan het Comité der Ministers, met de door de Commissie nodig geachte aanbevelingen.

Op dat ogenblik treedt de zaak in een nieuw stadium. Ze kan thans aan het Hof voorgelegd worden. Het Hof kan echter niet over een individueel verzoek uitspraak doen. Alleen de Commissie en de Verdragsluitende Staten, kunnen het geschil aan het Hof onderwerpen. De uitspraak van het Hof is beslissend. De Verdragsluitende Partijen verbinden zich er toe, in de geschillen, waarin ze partij zijn, zich te houden aan de beslissingen van het Hof. Maar zo het blijkt dat het slachtoffer tengevolge van zijn nationale wetgeving geen volledig rechtsherstel kan bekomen, zal het Hof een billijke genoegdoening kunnen toestaan.

Dit is een zeer belangrijk punt. Het zal mogelijk zijn een staat er toe te veroordelen zijn slachtoffer een schadevergoeding te betalen voor het geleden nadeel, zelfs zo dit nadeel ontstaat door het optreden van deze staat in zijn wetgevende functie. Ons land kende totnogtoe niet de verantwoordelijkheid van de staat voor de daden van de wegeventde macht. Voortaan kan hij geldelijk angesproken worden ingevolge het uitvaardigen van een wet. Dit betekent in ons nationaal recht een uitzonderlijke vernieuwing, waarvan het belang niet genoeg kan onderstreept worden.

We kunnen het betreuren, dat het Hof de macht niet bezit de wettelijke bepalingen, die in strijd zijn met deze van het Europees Verdrag, te vernietigen. De staatsapparaten hebben dergelijke vernietigende macht niet willen aanvaarden. Ik meen echter, dat de betrokken Staten bij een loyale uitvoering van het Verdrag tot plicht hebben hun wetgeving te wijzigen, zo het Hof vaststelt, dat deze met de gewaarborgde rechten en vrijheden in strijd is.

Waarin bestaat nu de rol van het Comité der Ministers? Zo een zaak na het advies van de Commissie, niet binnen een termijn van drie maanden bij het Hof aanhangig wordt gemaakt, neemt het Comité der Ministers een beslissing over de vraag of het Verdrag al dan niet geschonden werd. In bevestigend geval stelt het een termijn vast, waarbinnen de voorzienene maatregelen door de be'rokken Staat dienen uitgevoerd worden, bepaalt het Comité welk gevolg aan zijn oorspronkelijke beslissing dient gegeven en maakt het tevens zijn verslag bekend.

Zo de zaak bij het Hof aanhangig wordt gemaakt, zal het Comité de beslissingen van het Hof ten uitvoer moeten brengen.

Ziedaar, Mevrouwen, Mijne Heren, het mechanisme van het Europees Verdrag nopens de Rechten van de Mens.

En zo kom ik tot de vraag, die ik mij bij de aanvang van mijn uiteenzetting heb gesteld. Wat is de betekenis van dit wapen dat de Raad van Europa ons gegeven heeft tot behoud van de waarden, die ons vasteland als de grondslagen van zijn geestelijk patrimonium beschouwt? Biedt dit verdrag ons voldoende bescherming tegen het opduiken van praktijken, die strijdig zijn met onze fundamentele rechten en vrijheden?

Ik meen hierop tegelijkertijd bevestigend en ontkenkend te mogen antwoorden. Het Verdrag biedt ons een prachtig middel van collectieve waarborg, dat in normale tijden, mits een loyale uitvoering van de beslissingen der hoge rechtsorganen, werkelijke resultaten kan bereiken. Geen enkele verdragsluitende staat zal een veroordeling door het Hoger Hof willen oplopen. Griekenland, bijv. heeft een verzoekschrift tegen Groot-Brittannië ingediend betreffende de willekeurige behandeling van een groep Cypriotische patriotten. De Commissie heeft een onderzoek bevolen. Dit onderzoek heeft nooit plaats gegrepen, daar onmiddellijk een praktisch resultaat werd bereikt, dat een einde maakte aan de willekeur der Britse legeroverheden. In geval van werkelijke, opvallende schending van de rechten van de mens zou een dergelijke veroordeling al te smadelijk zijn. In geval van twijfel, zou de beslissing van het Hof afgewacht worden en nadien zeker door de betrokken staat uitgevoerd worden.

Wanneer het democratisch systeem behoorlijk functioneert en zich in de staat geen machten vormen, die aan de democratische controle ontsnappen; wanneer de betrokken staat werkelijk een rechtsstaat is, vormt het Verdrag ontegensprekelijk een goede bescherming.

De toestand wordt anders wanneer de rechtsstaat verdwijnt; wanneer in de staten sommige groepen hun macht bevestigen en zich buiten elk toezicht plaatsen; wanneer leger en politie een almachtige plaats gaan innemen; wanneer binnen één staat het gewettigd gevoelen of streven van een volksgroep onderdrukt wordt door een andere volksgroep met ontwikkeling van een scherp nationalisme of een duister racisme.

Op dit ogenblik wordt het beroep op het Europees verdrag van de Rechten van de Mens een utopie, die geen enkele bescherming zal verlenen.

De evolutie van de verhoudingen in West-Europa is hiervoor kenschetsend. Groot-Brittannië was in koloniale moeilijkheden gewikkeld. De inwendige democratie, de eerbied voor het recht, de ondergeschiktheid van het leger aan het burgerlijk gezag, waren waarborgen voor een loyale uitvoering van het Verdrag. Groot-Brittannië bekrachtigde het Europees Verdrag en voerde de aanbevelingen van de Europese Commissie uit. Frankrijk geraakte daarentegen in 1954 in de Algerijnse oorlog verwickeld, na een verleden van rechtsverkrachting en herhaalde schending van de politieke en individuele rechten van de Muselmanse bevolking in Algerië. De inwendige democratie werd hoe langer hoe meer aangetast; het leger en sommige belangengroepen kwamen er toe, buiten elke controle van de natie, op te treden en de militaire doelmatigheid boven de eerbied voor het recht en de rechten van de mens te stellen.

Frankrijk bekrachtigde het Europees Verdrag niet, zodat dit land, dat aan de basis ligt van de uitwerking van het Verdrag, door zijn politieke ontmanteling en

het nadien oprijzend nationalisme, buiten de werking van het Verdrag is gaan staan.

Laat in één of ander land van de Europese gemeenschap eenzelfde gespannen toestand ontstaan, en onmiddellijk zou een inmenging in de zogezegde « nationale aangelegenheden », een krenking van de nationale trots door het beschermen van een verfoeide minderheid, kunnen leiden tot de ontmanteling van het mooie juridische gebouw, dat voor ons opgetrokken werd.

De eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden is het produkt van een samenleving. Alleen een volkomen democratie kan deze eerbied in stand houden. Alleen onze waakzaamheid kan er voor instaan, dat de voorwaarden voor een gunstige uitoefening van de bepalingen van het Verdrag van de Rechten van de Mens, blijven bestaan.

Waakzaam tegenover elke willekeur, tegenover elk machtsmisbruik tegenover het stilaan groeien van een politie-apparaat, dat alle uitingen der samenleving aan zijn toezicht wil onderwerpen. Het loont de moeite in het boek, dat onze Franse confrater, Meester Alec Mellor, in 1949 aan de « Geschiedenis van de Foltering » wijdde, na te gaan hoe geleidelijk van kwaad tot erger, over een tijdspanne van twintig jaar, het beperkte « passage à tabac » uitgroeide tot het gebruik van welbepaalde folterpraktijken; hoe de medeplichtigheid van een sensatiepers en de lankmoedigheid van het openbaar gezag het groeien van een vreselijk kwaad in de hand werkte.

Die lektuur bewijst dat wij van het kleinste symptoom af moeten optreden als chirurgen, die een rotte plek uitsnijden. Wij moeten reageren tegen onaanvaardbare ondervragingsmethodes, zelfs zo deze geen slagen of verwondingen meebrengen. Wij moeten reageren tegen praktijken waarbij rijkswachters burgers, zelfs indien deze schuldig zijn aan overtredingen of wanbedrijven, met de handen op het hoofd doen neerknielen. Wij moeten reageren wanneer de uitvoerende macht naar elke vergadering, die de heersende opvattingen in de weg staat, rijkswachters stuurt om de indentiteit der aanwezigen te controleren. Wij mogen niet aarzelen ons studiecabinet te verlaten, voor meer praktische besommeringen, wanneer sommige groepen of partijen in hun programma of hun aktie een veelbetekend misprijzen voor een democratische ordening aan de dag leggen.

Zo wij de moed hebben deze werkelijkheid onder ogen te zien en zo wij er in slagen een democratische rechtsstaat in stand te houden, kunnen wij met vertrouwen een beroep doen op de waarborgen, die het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en van de Fundamentele Vrijheden ons biedt. Dan alleen zal dit enig juridisch bouwwerk ons een voldoende bescherming bieden.

- (1) A.C. — Iste zitting — C.R. II, blz. 4-7.
- (2) Verslag Commissie van Buitenlandse Zaken. Senaat, Stukken, zitting 1592-53. 29-10-1953. blz. 2.
- (3) Ibidem, blz. 2.
- (4) De tekst van het verdrag is gehecht aan de Memorie van toelichting tot het wetsontwerp houdende goedkeuring van het Verdrag. Senaatsstukken, zitting 1952-53, 6 mei 1953.
- (5) Buttgenbach en Bachmann. Les Droits Fondamentaux des personnes et des groupes sociaux (Rev. de Droit Int. et Comp. 1950/152).
- (6) Verslag Commissie van Buitenlandse Zaken (Kamerstukken, zitting 1954-55, 3 februari 1955, blz. 3).
- (7) Verslag Senaat, supra, blz. 21.
- (8) Idem, blz. 3.
- (9) Marcel Merle, « La Convention Européenne des droits de l'homme et des libertés fondamentales (Rev. Dr. Public et des Sc. Pol., 1959/709) ».
- (10) Idem, blz. 706.
- (11) Verslag Kamer, supra, blz. 10.
- (12) Marcel Merle, supra, blz. 718, nota (26).
- (13) Verslag Kamer, supra, blz. 13.
- (14) Alex Mellor, « La Torture ». 1949. blz. 229 tot 247.
- (15) J.T. « Echos », 1959/727.

Na deze sp

De eerste openingszitting stelt zich hi

Eenzijds in die hoede op een zittin vriendenkrinschap dat o te Brussel 2 talige Confé van de Orde schatten bel de Balie.

Zij nemen oefeningen d ting uitmak zijn in die de stage wa stagiaires op De aard van treden hier

Hierbij k bijgewoond juridische w de spreker onderwerp t

Daartegen der'ng open zich tot dat strekkingen wel in de als in die v. men kiest e algemeen pl wcrp. Beide overtuigde l bewoordinge.

Sinds eni Pleitgenoots komen Men dat echter d ische leven waaraan he Deze laatste de enige mo opdringende wenst. Maar zeer gelukki

« Eenvoud ledig juiste een gschik kozen. Niets beroep dan ging. Dit is beroep maar wanneer we wij heel wa rechten van behoren. De strijden voor